

Eerlijk is vals

Hans Vervoort

Copyright (c) Hans Vervoort 2001
www.hansvervoort.nl
Omslag Hans Vervoort
ISBN: 9789402168976

I

Van negen tot vijf

Toen ik de sleutel in het slot stak was het nog een gewone doordeweekse werkdag, maar toen ik mijn flat binnenging voelde ik al meteen dat er iets aan de hand was.

Het licht in het halletje brandde, maar dat vergat ik wel vaker uit te doen. Ik hoorde het geluid van een radio of tv, maar ook dat overkwam me weleens. De geur van warme etenswaren was nieuw. Had ik iets op laten staan? Nee, ik kookte nooit 's ochtends.

Angst had ik niet: als je meer dan tachtig kilo weegt (eigenlijk bijna negentig, maar ik had plannen om daar wat aan te doen) en tegen de zestig loopt hoef je niet bang te zijn voor indringers. Je hebt je gewicht mee en als het slecht afloopt heb je toch al een behoorlijk lang leven achter de rug.

Al deze gedachten gingen door mij heen en ik had nog ruim tijd voor vele andere gedachten tijdens de paar stappen naar de deur van de keuken.

Toen ik die opendeed keek de vrouw op van haar werk. Ze hield met de ene hand een wok vast en een houten roerspaan met de andere en ze keek me bang aan. Ze

was klein en tenger en had iets onmiskenbaar Chinees. Of Vietnamees of Thais of iets anders oosters uit de Mongoolse hoek. Ze oogde veertig.

Ik trok mijn mondhoeken omhoog en probeerde vriendelijk te kijken, wat eigenlijk niet meer nodig is als je grijs bent. Sinds een paar jaar keek ik met verbazing naar foto's waar ik per ongeluk op stond: een keurige, ietwat buikige heer met benevolente grijze uitstraling, veel kleiner ook dan ik me altijd gevoeld had. De nadagen meneer, c'est la vie, c'est la vie. En alle jongeren waren groter.

Ik stak mijn hand uit en zei: 'Pinkelman.' Dat was mijn schuilnaam bij dit soort gelegenheden en het diende z'n doel, ik werd er elke keer zeer door opgevrolijkt.

'Pol... Polwop,' antwoordde zij glimlachend. Daarmee waren de plichtplegingen voltooid, en na enige pogingen over en weer was duidelijk dat we geen enkele taal gemeen hadden. Alleen als ik oké zei, antwoordde zij ook ferm oké.

Ik dekte de tafel voor twee en na een paar minuten kwam zij met de stomende rijst en het wokgerecht. We aten in stilte. 'Enak betul' (heerlijk), had ik na de eerste happen nog geprobeerd, het passar- Maleis uit mijn jeugd kwam makkelijk boven als ik niks anders meer wist. Maar Indonesië was heel ver van haar bed.

Na de maaltijd zette ik de tv voor haar aan en maakte koffie in de keuken. Toen ik met twee koppen binnenkwam zag ik haar dommelen en wakker schrikken. Zo klein en zo tenger en wie weet wat ze allemaal achter de rug had aan ellende en spanning. Ik maakte met gevouwen handen naast mijn wang het slaapgebaar en ze knikte dankbaar.

Even later droeg ik haar armzalig kleine koffertje naar de logeerkamer en zei: 'Good night.' 'Oké,' antwoordde ze en ze glimlachte. Ze miste een voortand.

Op naar de computer. Ik kwam vrij snel in mijn e-mail terecht en er was een bericht.

'Sent you a package. Your last one. A million thanks, Dad. Tim.'

Veel had hij nooit te melden. Morgen, als ik weer thuiskwam, zou het pakje vertrokken zijn naar haar volgende adres op de vluchtelingenlijn.

Mijn zoon was een do-gooder. Dat had hij van zijn moeder.

Toen Marijke opgenomen werd en maandenlang geen contact mogelijk was, praatte ik de eerste week nog veel tegen haar in het lege huis. Maar in de tijd van de grote verstening gebruikte ik vaak mijn stem een heel weekend niet.

Ik zat en staaarde naar de televisie. Het bleven losse beelden, waar ik geen verband in kon zien.

Het huis hield ik brandschoon - daar was zij op gesteld - en elke ochtend douchte ik. En op werkdagen sleepte ik mezelf naar kantoor.

'Goedemorgen.' Ik hoorde zelf ook dat mijn stem goed klonk. Fris en sterk, uitgerust van een weekend zwijgen. De mensen moesten eens weten.

Als jongen van twintig heb ik zangles genomen. Eigenlijk wilde ik spraakles, omdat het me hinderde dat ik alles twee keer moest zeggen. Ik had een luie bas. Het meisje dat de zangles gaf was maar een jaar of twee ouder dan ik en later vertelde ze me dat ik haar eerste leerling was. Zo stralend en energiek als zij was heb ik nooit meer iemand gezien. Een kwestie van gezonde buikademhaling, denk ik. Elke week fietste ik naar de Stadhouderskade, waar zij woonde, en werd ik onderwezen in het breed houden van het middenrif, de adem daar neerzetten om het geluid via de resonansholten van borst en vooral hoofd te laten groeien tot het een kamer kon vullen, een zaal, het heelal. Ik kwam nooit verder dan die kamer. 'Voel maar,' zei ze en deed het voor, terwijl ik mijn hand op haar middenrif legde. En ik voelde met mijn hand het trillen van haar geluid. Levende muziek.

Het is moeilijk om de chronologie aan te houden, merk ik, nu ik de gebeurtenissen van mei vorig jaar wil opschrijven. In je hoofd liggen alle herinneringen vast maar ze komen nogal willekeurig naar boven. Zelf kan ik ze wel plaatsen, maar als ik ze opschrijf moet ik wat duidelijker maken in welke volgorde ze hebben plaatsgevonden. Anders begrijpt niemand er wat van.

Ik belde Marijke de volgende dag vanuit kantoor op. Dat vond zij veiliger, minder kans dat het gesprek afgeluisterd zou worden. Paranoia was onderdeel van haar ziektebeeld.

'Tim stuurde me gisteren een pakket,' zei ik.

'Ja, ja. Is het goed aangekomen?'

'Prima.'

'Mooi.'

Er viel een stilte.

'Hij zond ook een berichtje dat dit het laatste pakket is. Stopt hij ermee?'

'Nee, Henk. Ze gebruiken een adres maar een paar keer. Maximaal zes keer. Voor de veiligheid. Dat weet je toch nog wel?'

Er kroop wat irritatie in haar stem.

'Slik je je pillen?' vroeg ik.

'Ja hoor, maak je niet ongerust.'

'Goed zo. Nou, ik ga maar weer eens aan het werk.'

Toen ik de hoorn op de haak had gelegd, speet het me dat ik niet wat vragen voorbereid had. Marijke was soms heel spraakzaam, maar op slechte dagen had ze uit zichzelf niets te melden en reageerde alleen op vragen. Toch betrapte ik mezelf op een goed humeur: eindelijk waren we klaar met Tims pakketjes. Niet dat ik er iets tegen had om vluchtelingen te helpen. Maar nu we kennelijk onze afgesproken portie opvang verricht hadden, wilde ik best weten dat ik toch niet

graag op onverwachte momenten een vreemdeling in huis aantrof.

Neuriënd haalde ik een extra sterk kopje koffie uit de bedrijfsautomaat op de gang en vervloekte het dunne plastic bekertje toen ik terug moest hollen om de telefoon op te pakken.

'Ja, u spreekt met Linda de Rijk van *Gezocht*.

Eindelijk hebben we u dan te pakken.'

Opsporing, zouden ze Tims vluchtelingenlijn ontdekt hebben? Het zou toch niet waar zijn, net nu we er met goed fatsoen vanaf waren?

'Kan ik u spreken? Het gaat om iets wat telefonisch moeilijk is uit te leggen.'

Met bonkend hart nodigde ik haar uit om dezelfde middag op kantoor langs te komen. Een heel dikke jonge vrouw, met een air van kordate vrolijkheid. Ze bestudeerde mijn visitekaartje.

'Henk Vermeulen. Adviseur speciale projecten, wat betekent dat?

"Helemaal niets. Als je in een bedrijf tegen de zestig loopt en geen zin meer hebt in het hollen en vliegen, dan zijn er altijd mensen die je functie graag overnemen. En dan word je adviseur speciale projecten, kun je je een paar jaar in alle rust voorbereiden op je pensioen.'

Het lag wat ingewikkelder, maar dit voldeed en ik zag hoe ze mijn status een paar graden naar beneden bijstelde. Intussen had ik haar kaartje gelezen.

'Ester van Doorn, research? Ik dacht dat ik iemand anders aan de lijn had.'

'Ja, nee, ik was het wel, maar in het contact gebruiken we allemaal de naam van Linda de Rijk. De presentator

van *Gezocht en Gevonden*, u hebt dat programma misschien weleens op de tv gezien? Het gaat over mensen die op zoek zijn naar verloren geraakte familieleden.'

Ik ademde meteen wat rustiger. Niks gerechtelijke opsporing van vluchtelingenlijnen, gewoon een dame van een tv-programma. Ik had het weleens gezien. Het ging voornamelijk over in Nederland opgegroeide adoptiekinderen die via de tv hun natuurlijke moeder konden terugvinden in het verre Vietnam of Bolivia. Of Peru. Moeder had diepe spijt dat ze het kind had afgestaan, ze was achttien (zeventien, zestien, vijftien) en zag geen kans het te onderhouden. De vader had zich zoekgemaakt, haar ouders hadden haar verstoten toen ze zwanger bleek en adoptie leek de enige mogelijkheid. De volgende vijf kinderen had ze wel gehouden en in diepe armoede grootgebracht. De reportage liet het zien, de hut waarin zij allen leefden en het kale erfje waar drie magere kippen nerveus de grond pikten, op zoek naar ook al bijna verhongerde wormen.

De moeder gespannen en beschaamd, de broers en zusters vrolijk en nieuwsgierig naar de onbekende geluksvogel uit hun familie in het rijke Westen. In de linkerbovenhoek van het tv-beeld zag je het groot geworden adoptiekind naar de reportage kijken en een traan wegpinken.

Dan volgde de nababbel over de treffende familiegelekenis en hoe ook deze zoektocht met succes was bekroond. En als niemand het meer verwachtte (alhoewel het elke keer gebeurde), ging dan een gordijn open en verscheen de moeder, overgevlogen uit het

verre land. Een omhelzing, het kind tweemaal zo groot als het moedertje, snikgeluiden. Dan trok de camera zich discreet terug, want het mocht geen ordinaire tranentrekker worden, dit programma, zo lieten de makers geregeld weten.

'Ja, ik ken het,' gaf ik toe, 'ik heb er ook weleens bij zitten snotteren.'

'Mooi, mooi.' Ester van Doorn begon in haar omvangrijke research-tas te zoeken. 'Alhoewel het natuurlijk niet bedoeld is als emotioneel programma. Wij zien het als informatief, het geeft een beeld van de werkelijkheid.'

'Ach so,' knikte ik.

'Die lang niet altijd is wat mensen denken.' 'Inderdaad.' Eindelijk had ze gevonden wat ze zocht, en ze reikte me over de tafel een klein gekarteld fotootje aan. Een jonge Indische of Indonesische vrouw keek glimlachend naar me, haar opgestoken haar dateerde van eind jaren veertig.

Tijdens de beweging die Ester van Doorn naar mij maakte woei een vleug van haar transpiratiegeur naar mij over, vermengd met de odeur van een deodorant. Mijn neus was er niet gelukkig mee, maar kon het nergens kwijt.

'Ik val maar met de deur in huis,' zei ze, 'wij hebben redenen om aan te nemen dat dit uw moeder is.'

'O, een oude foto van mijn moeder! Wat leuk. Ik wist niet dat u ook foto's opspoorde.'

Ik keek nog eens goed naar het portretje en op de achterkant. Daar stond 'Amira Soedarso, 1952'.

'Eerlijk gezegd herken ik haar niet,' zei ik, 'en op de achterkant staat een andere naam. Mijn moeder deed

vroeger aan amateurtoneel, is dit een rol van haar geweest? Njonja Soedarso?'

Mijn reactie had een vreemd effect op Ester van Doorn. Ze werd hoogrood.

'Sorry, ik vergis me, ik zeg het helemaal verkeerd. Dat komt, we hebben zoveel zaken tegelijk. Wat ik bedoel is: we hebben redenen om aan te nemen dat dit de moeder is van uw halfzuster. Dus niet uw eigen moeder.'

'Alles kan,' zei ik, 'en ik heb een jongere halfzus. Maar wij hebben wel dezelfde moeder. Zij hertrouwde na de dood van mijn vader. En toen werd Ginny geboren, mijn halfzusje.'

'O. Ja, nee, ik bedoel een andere halfzus. Sonja Soedarso. Uit een verhouding die uw vader in Indonesië had met deze mevrouw.'

Ze keek me afwachtend aan.

'Nou, dat moet u mij dan maar eens uitvoerig uitleggen,' zei ik, 'want dat wil er bij mij niet een twee drie in.'

'Ja, dat wil ik graag doen, maar vindt u het goed dat ik dan de ploeg erbij haal? Dan is de opname spontaner.'

'De cameraploeg? U wilt dit filmen?'

Ze knikte. 'Ze wachten buiten in het busje.'

Ik ging naar het raam en keek naar beneden. En verdomd, daar stond een busje met het opschrift Linda Productions.

Was het 1 april, vierde ik een jubileum, was ik jarig?

Misschien gewoon een van die vele instink-tv-programma's van tegenwoordig?

Toen ik mij omdraaide betrapte ik Ester van Doorn op een half glimlachje. Dat deed de deur dicht. Ik vertrouwde het niet.

'Sorry, maar ik heb geen belangstelling. Ik stel voor dat u met uw ploeg iemand anders aan een moeder gaat helpen. Of een zus. Ik heb familie genoeg.'

Ik haalde haar jas van de kapstok en hield die uitnodigend voor haar op. Onwillekeurig ging ze staan. 'Ja maar, u begrijpt het niet. Wilt u dan niet weten hoe het zit met...'

'Nou nee, houdt u dat maar. Trekt u dit aan, het is fris buiten.'

Met enige tegenzin stak ze haar arm in de jas die ik ophield en opnieuw kreeg ik een vlaag transpiratiegeur in mijn neus. In een reflex trok ik mijn hoofd terug. Zij zag dat toen ze achterom keek en ik kon zien dat ze de oorzaak begreep. Ze kleurde opnieuw hoogrood. Ik had mijn reflex graag ongedaan willen maken en stond op het punt om de onderhandelingen te heropenen. Een Indische jeugd maakt ongastvrij gedrag bijna ondenkbaar.

Maar ik had haar ontredderd en ze haastte zich weg. Ik ging bij het raam staan en zag haar beneden naar buiten komen en haastig instappen. Daarna stond het busje nog enige tijd stil. Linda Productions wilde ongetwijfeld uitleg.

Als het geen grap was, wat zou zo'n tv-ploeg dan per uur kosten? Mannetje of drie, vier, tegen pakweg honderd gulden per uur, overhead inbegrepen, reistijd heen en terug, auto en apparatuur. Dan ging hier toch al gauw een paar duizend gulden de mist in. Zou ze uit de auto geschopt worden voor een tweede poging? Nee, na een paar minuten reed Linda Productions weg.

Toch onzin allemaal, dus. Zou ik er ooit achter komen wie me beet had willen nemen?

'Wat sta je te kijken?'

Anton Nijman was ongemerkt mijn kamer binnengekomen. Kwam hij voorzichtig kijken of ik in de practical joke getrapt was? Ik besloot geen krimp te geven.

'Linda Productions vertrekt. Ze maken dat programma over uit het oog verloren en weer teruggevonden mensen en dachten dat er misschien een markt zou zijn voor een maandblad met dat soort verhalen. Mijn moeder was een ander! Mijn broers spreken Boliviaans.'

'Gaat het ook over de Japanners die na vijftig jaar uit het oerwoud komen om te informeren of de oorlog nu eindelijk is afgelopen?'

'Natuurlijk, dat is een jaarlijkse special. Alhoewel die stroom langzamerhand begint op te raken. Er kwam er laatst nog wel een tevoorschijn in Nieuw-Guinea, maar die kon zich niet eens meer herinneren wat hij daar deed.'

'Alzheimer?'

'Nee, zo heette hij niet. Later bleek trouwens dat het een Japanse toerist was die bij een dagtrip overboord geslagen was en aan amnesie leed. Hij was ook maar een paar uur zoek geweest.'

Anton hinnikte even. Hij had het uiterlijk van een blond fotomodel uit de zeiljoppers-hoek, maar was een stuk slimmer.

Toen ik vorig jaar te moe werd om de tijdschriften-uitgeverij te runnen en zo dom was dat in een interview